

die men thuis in potten heeft, zijn jonge planten; zij hebben slechts rechte stekels, die haar in de natuur uitstekend tegen groote dieren beschermen. Zet men zulke planten in den vollen grond, dan schieten ten laatste bladeren uit met zeer lange hoofdnerf, die aan het boveneinde slechts stekels draagt. Die stekels hebben een geheel anderen vorm en zijn naar beneden gericht. De meeste rotansoorten hebben ze, zooals in bijgaande figuur (*a*, *b*, *c* of *d*) is afgebeeld.

De hoofdnerf van zoo'n blad kan soms uitgroeien tot een lengte van 8 M., naar ik schat. Bovendien ontspruiten op de grens van de bladscheede en den bladsteel dikwijls nog langere, gelede deelen, die op dezelfde manier gestekeld zijn als de bladeren.

De bladscheeden blijven nog een geruimen tijd om den stengel zitten, nadat de rest van het blad verdord en afgefallen is; daardoor lijkt de stengel gestekeld. Deze is evenwel glad en zoo vertoont hij zich ook als de plant lang uitgegroeid is en als een kabeltouw over de takken der boomen hangt. Dikwijls bevrijden de boomen zich van hun lastige vrienden. Bij hevigen wind schudden zij de koppen en dan verliezen de rotans hun steunpunten en vallen naar beneden. Zij geven het klimmen echter niet op, zoolang zij leven en zoo groeien zij door, tot zij soms een lengte van 260 M. bereiken, zooals eens in den Botanischen tuin te Buitenzorg is opgemeten.

C. A. WISSE.

BOEKBESPREKING.

1. E. HEIMANS. *De dierenwereld in woord en beeld*. . . . . 1911.
2. CARL HAGENBECK. *Van dieren en menschen*.
voor Nederland bewerkt door GOS. DE VOOGT . . . . . 1911.
3. Dr. J. C. KONINGSBERGER. *Java zoölogisch en biologisch*. . . . . 1911.
4. Dr. MAX WEBER en Dr. L. F. DE BEAUFORT. *The Fishes of the Indo-Australian Archipelago*. . . . . 1911.
5. Dr. P. G. BUEKERS. *De ontwikkelingsgeschiedenis der levende natuur*. . . . . 1911.
6. C. A. BACKER. *Schoolflora voor Java*. . . . . 1911.

Reeds eenigen tijd liggen de 5 eerste der bovengenoemde boeken op mijn schrijftafel op eene aankondiging en korte bespreking in *De Tropische Natuur* te wachten. Van dit vijftal zou men met recht kunnen zeggen „elk wat wils”. Wie eenigszins bekend is met Nederlandsche schrijvers op het gebied van plant- en dierkunde kent zeker ook de bovengenoemde schrijvers; voor hen zou ik dus kunnen volstaan met eene aankondiging. Ik meen echter, dat velen der lezers van dit tijdschrift daarmee niet tevreden zullen zijn en dus ook wel graag eens zouden willen weten wat zij in dit, en wat in dat boek zouden kunnen vinden.

1. Beginnen wij met het meest eenvoudige, dan lijkt ons het boek van E. HEIMANS voor de jongeren onzer lezers niet onaardig. Uit den titel maakt men op, dat een aantal dieren in beeld zijn gebracht, en dat bij elk plaatje een praatje is gemaakt. De schrijver heeft zijne keuze beperkt tot de *Gewervelde Dieren*. Dat is voorloopig ook genoeg; overdaad schaadt. Als inwoner van Amsterdam ligt het voor de hand, dat de beelden van dieren zijn genomen uit de bekende *Artis natura magistra*. Het zijn alle photographische opnamen,

waarvan de meeste goed geslaagd mogen heeten. Ik kan mij voorstellen, dat de photograaf heel wat moeite en nog veel meer geduld moet hebben gehad, voordat hij eindelijk een dier in dien toestand kon opnemen, dat het kiekje ons een behoorlijk beeld geeft van enkele kenmerkende houdingen en gelaatsuitdrukkingen.

Van de 100 beelden zijn er 58 van *Zoogdieren*, 28 van *Vogels*, 6 van *Kruipende Dieren*, 2 van *Tweeslachtige Dieren* en 6 van *Visschen*.

't Is jammer, dat hieraan niet enkele kiekjes van *Ongewervelde Dieren* zijn toegevoegd; ik vermoed, dat de photograaf door het licht in het Aquarium en nog andere omstandigheden meer hierin te veel moeilijkheden heeft ondervonden.

De schrijver van het plaatje bij al die plaatjes is een getrouw bezoeker van Artis; uit het Voorbericht blijkt voldoende wat 't woord inhoudt, dat aan deze beelden is toegevoegd n.l. „Het zijn beelden geworden, die weinig beschrijving meer verlangen. Wat ik er bijgevoegd heb, zijn, behalve wat bijzonderheden van het dierenleven, enkele gedachten, die zich opdrongen, nu de herinnering aan de dieren door hun portret weer werd verlevendigd”.

2. Het boek van CARL HAGENBECK zal misschien niet iedereen bevredigen. Wie daarin beschrijvingen verwacht van de levenswijze der verschillende dieren, die de schrijver door zijne jagers in het wild liet verzamelen, zal zich daarin leelijk teleurgesteld vinden. Om kort te gaan, geeft Hagenbeck in dit boek het ontstaan en de ontwikkeling van den groote-dierenhandel.

Als zoon van een kleine visch-boer in *Hamburg* toonde de jeugdige Carl reeds zeer veel liefhebberij in allerlei dieren; uit deze liefhebberij in en liefde voor de dieren heeft zich langzamerhand het wereldberoemde *Dieren-paradijs* bij *Stellingen* — destijds slechts een klein dorpje bij Hamburg — ontwikkeld. Voor den oppervlakkigen lezer lijkt het, alsof de verschillende in bovengenoemd boek behandelde onderwerpen als droog zand samenhangen; bij nadere beschouwing zal men vinden, dat dit slechts schijn is. Waar de schrijver 't heeft over den tijd, dat hij als dierentemmer optrad, en als circus-directeur en leider van verplaatsbare ethnographische tentoonstellingen, dan zijn deze betrekkingen even zoo vele onmisbare schakels om ten slotte te komen tot het stichten van het Dieren-paradijs; het toeval, dat in het leven van ieder mensch zoo'n groote rol speelt, heeft Hagenbeck meermalen begunstigd; ook daarvan geeft de schrijver menig aardig staaltje. Bijna op elke bladzijde leest men de benijdenswaardige liefde voor het gekozen vak; velen, die in de een of andere maatschappelijke betrekking hun dagelijksch bordje rijst verdienen, mogen en zullen hem dat zeker benijden. In zijn liefhebberij werd hij geholpen door zijn stalen werkkracht en werklust, terwijl zijn blik in het leven der verschillende dieren steeds scherper werd; dat alles heeft van den eenvoudigen zoon van een Hamburger visch-boer den man gemaakt, die in zijn later leven meermalen persoonlijk in aanraking kwam met gekroonde hoofden en met beroemdheden op wetenschappelijk gebied.

Een aantal platen vroolijken het boek op; het zijn reproducties van photographieën genomen bij het vangen der wilde dieren, bij hun vervoer naar Europa en in hun paradijs. Hier en daar vindt men eenvoudig gestelde, heel aardige beschrijvingen van de levenswijze der dieren in hun gevangen staat, over hun dressuur en het acclimatiseeren. Daar tusschen in komen beschouwingen van allerlei aard voor, bijv.: naar 's schrijvers vaste overtuiging moet in moerassige streken in het binnenland van *Afrika* nog een diersoort leven, waarvan men tot nu toe niet beter wist dan dat zij al lang was uitgestorven, n.l. de *Brontosaurus*;